

॥ જનની જન્મભૂમિશ્ર સ્વગાદિપિ ગરીયસી ॥

બૃજા

છીરક જચાંતી વર્ષ

અંક: ૮૦ મુંબઈ, બુધવાર, તા. ૨૨-૬-'૮૭ બહારગામની આવૃત્તિ, ગુરુવાર, તા. ૨૩-૬-'૮૭ પાનાં: ૧૦

સેવા, સ્નોહ ને સારવારનો 'શ્રદ્ધા'-સમન્વય

દર્દી સાથે ડૉ. ભરત અને ડૉ. સ્મિતા

મુખ્યમાં વસતા અને મુખ્યની મુલાકાત આપતા હજરો કલાકારો અને લાખો કલાપ્રેમીઓની પવિત્ર ભૂમિ જેવી જહાંગીર આર્ટ જેલેરીનાં પરિથિયાં પર સિત્તોરેક વર્ષના પરદેશી જેવા લાગતા એક બુજુર્ઝ મેલાંધેલાં કપડાં અને મહિનાઓથી પરમાં ચોટી રથેલાં મોળાં સાથે બેઠા છે. જેલેરીમાં આપતાં જતાં સૌની નજરે પડે એ રીતે ને અંગ્રેજમાં કંશુક બોલ્યા કરે છે. તેમની 'પલી સ્કૉટબેન્ડ પાર્ટ્સ' કામ કરે છે' એવું બધું. નેમની સાથે વાન કરવાનો પ્રયત્ન કરનાર દેક વ્યક્તિને એસે જ તેમની પર નજર રાખવા મોકલ્યા હોય તેમ ને માને છે. નામ પૂછતાં કહે છે : 'શિબિન્સન.'

ઓઝસ્ટ મહિનામાં આ વખાલુ વખાયું હોત તો ઉપરના ફકરામાં કથો જ ફેરફર કરવાની જરૂર ન હોત. પરંતુ આ થોડા દિવસમાં એક એવી ઘટના ઘટી છે કે ઉપરના વાક્યોને ભૂતકાળમાં વખવાં પડે એવી રિથ્નિ સર્જી છે.

જહાંગીર આર્ટ જેલેરીના કેકુ ગાંધી આંકટોબર મહિનાના એક કેન્સલેશનમાં એક ડૉફિટર દંપતીને જોઈતી તારીખો ગોઠવી રહ્યા છે. પછી તો ડૉ. ભરતના જેલેરીના ચક્કર થડું થઈ રહ્યા છે. અને એ જ ગાળામાં કુંકું ગાંધીના મગજમાં ચમકારો થાપ છે. તેઓ ડૉ. ભરતને ફેન કરે છે અને જહાંગીરનાં પરિથિયાંને જ ગોતાનો આપાસ બનાવી નિર્દિશી વિતાવતા

પેલા બુજુર્ઝના જીવનમાં એક વળાંક આવે છે.

ડૉ. ભરત વાટવાની એ પારસી સર્જનને વાતચીતમાં પળોટી, ઝોસલવાની પોતાની સાથે બોરીવલી (શાન્તિનાશ્રમ પાછળ એકસર વિલેજ, બોરીવલી પણ્યિમ)ના પોતાના - "શ્રદ્ધા નર્સિં હોમ'માં લઈ આવ્યા. એના દસ દિવસ પછી નર્સિં હોમમાં હું જેમને મળી એ એક સ્વચ્છ, હસમુખ પ્રકૃતિના

બરજેર અસલીને માટે જહાંગીર આર્ટ જેલેરીનાં પરિથિયાં પોતાનું ધર બની રહ્યા હતાં. પનવાન પિતાને મૃત્યુ પહેલાં પોતાની મિલકનું ટ્રસ્ટ કર્યું હતું. પાંચે દીકરાયોના ભાગનું બ્યાજ જેન્કમાં તેમના ખાનામાં જમા થનું હોઈ બરજેરને પૈસાની તકલીફ નહોની. ક્યારેક ક્યારેક તેના સ્વજનો કે 'જહાંગીર'ના નિયમિત મુલાકાતીઓ બેડ, ચીજ, બિસ્કિટ અપાવી દેતા. સ્વજનોને અરજેરની જે વિચિત્ર ટેવો લાગતી એ

પીડાના લોકો મગજનાં રસાયણોની અસમતુલ્યને કારણે વિચિત્ર રીતે વર્તે રહે છે. પરંતુ એમની એ વર્તસ્થુક એટલા સમય પૂર્ણી જ હોય છે. બાકીના સમયમાં તેઓ સસ્થ માનવીની જેમ જ વર્તે રહે છે. આને કારણે ધારા કિસ્સામાં દરદીનાં સ્વજનો (જે તેઓ આ બીમારી વિશે કંશું જાણતાન હોય તો) દરદી એવે ગેરસમજૂતી કરે છે. આવા દરદીઓના મગજનાં રસાયણોની રિથ્નિ એન્ટીસાઇકોટિક દવાઓ દ્વારા

અહીં લવાયા છે. પરિચિતો અને ક્યારેક તો અપરિચિતો પણ મગજની બીમારીથી પીડાના દરદીઓને 'શ્રદ્ધા નર્સિં હોમ'માં લઈ આવે છે. રસે રજણના એ દરદીઓને સેહ, સેવા અને સારવારી સાંજ કરી નેમનાં ધર અને સ્વજનો હોય તો તેમની પાસે અને ન હોય તો મધ્યર ટેરેસા'જ હોમ જેવી સામાજિક સંસ્થામાં મોકલવાયા છે. મીન્ટ જેવા ધમયાકાર તબીબી વપસાયમાંથી અઢળક રજી વેવાની વૃત્તિ

તરુ કંજારિયા

સર્જન હતા. હસીની અભિપ્રાદન કરતાં તેઓ કહે છે 'હું અહીં જ રહેવું છે.' ડૉ. ભરત અને ડૉ. સ્મિતા વાટવાનીની દસ દિવસની તબીબી સારવાર અને હુંઝણી માજજનથી આ બુજુર્ઝના દેદાર ફરી રહ્યા છે. નેમની પાસેથી તેમના સ્વજનોની માહિતી મેળવી તેમના ભાઈને ખબર આપી તો ભાઈ ડૉ. દંપતીનો આંભાર માનવા દોડી આવ્યા. તેમની પાસેથી મળેલી માહિતી મુજબ તેમના આ ભાઈનું નામ બરજેર અસલી છે. તે અપરિસ્થીત છે અને પિતાના મૃત્યુ પછી જે સ્વજન સાથે રહેતા હતા ત્યાં તેમની ગંદાગોબરા રહેવાની અને અવ્યવસ્થા તેમ જ ચિત્ર-વિચિત્ર હરકતને વઈને તેમને ધરમાંથી બહાર કાઢી સુકાયા હતા. ત્યાર બાદ અન્ય સ્વજનોને ત્યાંથી પણ તેમના સભાવને કારણે નીકળું પડ્યું. ત્યારથી

ખેરખર તો તેની માનસિક બીમારી હતી અને છે. ડૉ. વાટવાનીએ થડું કરેલી એન્ટી-સાઇકોટિક દવાઓથી આજે એ ધારી અંકુશમાં આવી ગઈ છે. ડૉ. વાટવાની કહે છે : 'માનસિક બીમારી ધરાવતા, ખાસ કરીને સિજોફરિનિયાથી

સામાન્ય થઈ શકે છે.'

બરજેરના કિસ્સામાં તો તેના સ્વજનોની સારવારનો ખર્ચ ઉપાડવાની તૈયારી છે. પરંતુ ડૉ. દંપતીના નાનકડા જોઈ છે. પિતાની હુંક પણ નાની વ્યે જુમાવી હતી. અભાવના એ દિવસો કપરા

(અનુસંધાન પાંનુ ૮)